

Teorie výchovy a řešení výchovných problémů

7. Lekce: Klima školní třídy

Kateřina Lojdová
lojdova@phil.muni.cz

Někdy „to“ funguje a někdy ne...,
proč?

Klima školní třídy

- ▶ sociálněpsychologické jevy, které se ve třídě odehrávají
- ▶ aktéři utvářející klima třídy: všichni žáci třídy (včetně skupiny žáků a žáků z těchto skupin vyloučených), učitelé
- ▶ školní klima tvoří: vnímání, hodnocení a reagování všech aktérů na to, co se ve třídě děje

- ▶ Klima školní třídy versus atmosféra

Složky školního klimatu

- ▶ vyučovací metody a edukační aktivity
- ▶ komunikace ve třídě
- ▶ hodnocení ve třídě
- ▶ kázeňské vedení třídy
- ▶ vztahy mezi žáky ve třídě
- ▶ participace žáků
- ▶ prostředí školy

Klima ovlivňuje

- ▶ Typ školy
 - ▶ Specifika vyučovacích metod
 - ▶ Specifika tříd
 - ▶ Specifika žáků
 - ▶ Specifika učitelů
-

Příznivé a nepříznivé klima

- ▶ klima z hlediska emocionálního: pohoda, důvěra, bezpečí, jistota, radost,
X smutek, strach, nervozita, zlost, napětí, agrese,...
- ▶ klima z hlediska sociálního: otevřenost, vstřícnost, vzájemný respekt, úcta, ohleduplnost, tolerance, spolupráce X přemíra soutěživosti až želost, žalování, nepřejícnost, zesměšňování, posmívání, ponižování,...
- ▶ klima z hlediska pracovního: řád, respektování pravidel, soustředěnost, dotahování činností a úkolů do konce, pracovitost, činorodost, důslednost X chaos, roztěkanost, pasivita, nuda, lenost,...

Diskuse

- ▶ Jak utvářet příznivé klima?

Jak utvářet příznivé klima?

- ▶ komunikativní a kooperativní metody
- ▶ vyučovací metody pracující s prožitky a zkušenostmi
- ▶ vytváření problémových situací, ve kterých žáci sami hledají a mají prostor pro rozvoj jak samostatného, tak kritického myšlení
- ▶ motivování žáků - vhodným a zajímavým způsobem
- ▶ zprostředkovávat žákům cíle výuky, ukazovat jim smysl učení, učebních činností
- ▶ propojovat učení s reálnými životními situacemi, osobními prožitky
- ▶ ...

Jak zjistit vztahy ve třídě?

- ▶ pozorováním (pozorovatelné, skryté)
 - ▶ rozhovorem (žák x rodič x učitel)
 - ▶ hrami (místa si vymění ti)
 - ▶ diagnosticky (standardizované testy, sociometrie)
 - ▶ etnografické metody
-

SORAD

- ▶ Sociometricko–ratingový dotazník (SORAD)
- ▶ Dotazník je určen pro „diagnostiku vztahů a interakcí v malých sociálních skupinách
- ▶ Záznamové archy SORAD obsahující tři kolonky – vliv, sympatie, zdůvodnění sympatií
- ▶ Pracuje se škálami (pětibodové škály), jejichž pomocí hodnotí člen skupiny ostatní členy
 - 1 – nejvlivnější žák třídy; velmi sympatický žák
 - 2 – žák patří mezi několik nejvlivnějších; sympatický žák
 - 3 – žák má průměrný vliv, jako většina žáků; ani sympatický ani nesympatický žák
 - 4 – žák má slabý vliv; spíše nesympatický žák
 - 5 – žák nemá žádný nebo téměř žádný vliv; nesympatický žák

Dotazník „Naše třída“

- ▶ 1. Chodíš do školy rád/a? Ano Ne
- ▶ 2. Líbí se Ti ve třídě? Ano Ne
- ▶ 3. Máš ve třídě kamaráda? Ano Ne
- ▶ 4. Posmívají se Ti děti, když něco nevíš? Ano Ne
- ▶ 5. Stýkáš se se spolužáky také po vyučování? Ano Ne
- ▶ 6. Ublížíje Ti někdo ve třídě? Ano Ne
- ▶ 7. Poradí Ti učitel, pokud potřebuješ pomoc? Ano Ne
- ▶ 8. Sedíš ve vyučování celou hodinu v lavici? Ano Ne
- ▶ 9. Máš ve škole čas na odpočinek, hraní? Ano Ne
- ▶ 10. Kamarádíš se všemi spolužáky ve třídě? Ano Ne
- ▶ 11. Řídíš se ve třídě podle domluvených pravidel? Ano Ne
- ▶ 12. Pochválí Tě učitel, když si to zasloužíš? Ano Ne
- ▶ 13. Líbí se Ti škola a její okolí? Ano Ne
- ▶ 14. Jsi ve škole spokojený? Ano Ne
- ▶ 15. Máš ve třídě kamaráda, který Ti pomůže? Ano Ne
- ▶ 16. Ve vyučování musíš sedět stále v lavici? Ano Ne
- ▶ 17. Můžeš učitelům sdělit svůj názor? Ano Ne
- ▶ 18. Můžeš při práci pracovat vlastním tempem? Ano Ne
- ▶ 19. Rozumí si spolužáci mezi sebou ve třídě? Ano Ne
- ▶ 20. Když se proviníš, potrestá Tě učitel přiměřeně? Ano Ne
- ▶ 21. Líbilo se Ti vyplňovat dotazník? Ano Ne

Sociometrie

- ▶ autor: J. L. Moreno
- ▶ sociometrický test je nejpoužívanější sociometrická technika umožňující studium interpersonálních vztahů ve skupině založených na sympatiích a antipatiích. Výsledky mohou napomáhat při určování neformálních vůdců, sestavování pracovní skupiny a odhalování struktury neformálních vztahů ve skupině
- ▶ otázky adresované každému členu konkrétní sociální skupiny. Adresát má rozhodnout, koho ze skupiny by si vybral za partnera v určitém kritériu

Pravidla konstrukce sociometrického testu

- ▶ stanovit mantelnou sociální skupinu
- ▶ neomezený počet výběrů – tj. nerestriktivní volba
- ▶ jednoznačné kritérium výběru
- ▶ výsledky mají být spojovány vždy s konkrétními opatřeními
- ▶ jednotliví členové nemají vědět o výběrech, které provedli ostatní! (Pro výzkumníky není sociometrický test anonymní (je podepsán), aby mohl být vyhodnocen t.j. výzkumník musí vědět *kdo* koho volí)
- ▶ autor se má přesvědčit, že všichni rozumí otázkám

Cvičení: ukázka sociometrického šetření

- ▶ sociometrický status
 - ▶ sociometrická expanzivita
 - ▶ sociometrický vůdce
 - ▶ sociometricky vyloučený
 - ▶ sociometricky izolovaný
-

Otázky:

- 1) Vysvětlete rozdíl mezi klimatem a atmosférou školní třídy.